

Małgorzata Żmuda

International Business Department
Cologne Business School, Cologne

Źródła przewagi konkurencyjnej małej gospodarki otwartej w dobie powiązań globalnych – Singapur w latach 2007–2012

Streszczenie

Przyjmując, że przewaga konkurencyjna małej gospodarki otwartej nie musi opierać się wyłącznie na potencjale krajowym, ale może być wygenerowana w efekcie włączenia w sieć współzależności globalnych, za główny cel artykułu wyznaczono ocenę roli całości kształtu międzynarodowych powiązań gospodarczych w kształtowaniu długookresowej konkurencyjności Singapuru. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy umiędzynarodowienie pozostaje główną siłą napędzającą gospodarkę Singapuru, czy też wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraj ten rozbudował potencjał krajowy. W celu ukazania wpływu kryzysu finansowo-gospodarczego na potencjalne zmiany źródeł krajowej przewagi konkurencyjnej Singapuru badanie przeprowadzono dla lat 2007–2012 na podstawie uogólnionego podwójnego modelu diamentu.

W świetle wyników przeprowadzonej analizy stwierdzono, że mała gospodarka dzięki skrupulatnie realizowanej strategii ma realną szansę przewyciężenia naturalnych barier rozwojowych, jeśli wykorzysta szansę związaną z postępowaniem globalizacji i regionalizacji. Zaznaczono, że w celu utrzymania pozycji na ścieżce wzrostu, oprócz wykorzystania powiązań globalnych, konieczna jest stopniowa rozbudowa krajowego filaru konkurencyjności głównie przez podnoszenie efektywności pracy oraz stymulowanie innowacyjności. Zmiany te wpływają równocześnie na wzrost atrakcyjności tej lokalizacji dla napływu inwestycji z obszaru wysokich technologii, tworząc podstawę długookresowej przewagi konkurencyjnej.

Słowa kluczowe: konkurencyjność gospodarki narodowej, mała gospodarka otwarta, globalizacja, uogólniony podwójny diament przewag konkurencyjnych.

1. Wprowadzenie

Wraz z postępującą liberalizacją przepływu czynników wytwórczych oraz intensyfikacją strumieni handlu w gospodarce światowej zapanował nowy rozkład sił ekonomicznych. W odpowiedzi na zaistniałe zmiany w kręgach politycznych i w środowiskach naukowych rozgorzały dyskusje nad potrzebą porównania osiągnięć poszczególnych krajów i określenia źródeł ich międzynarodowego sukcesu.

Pomimo kontrowersji wokół definiowania [Daszkiewicz 2008, Weresa 2008, Misala 2011, s. 63] i pomiaru [Olczyk 2008, s. 47] tak ujmowanej konkurencyjności wśród badaczy panuje zgoda co do konieczności uwzględnienia uwarunkowań rozwojowych poszczególnych krajów oraz rozpatrywania osiągniętych wyników w sposób komparatywny [Jagięłło 2008, s. 29]. Prowadzi to do konkluzji, że w celu wiarygodnego pomiaru konkurencyjności konieczne jest pogrupowanie gospodarek ze względu na wyróżniające je cechy wspólne. Jako kryterium takiej klasyfikacji najczęściej przyjmuje się stopień rozwoju gospodarczego [*Konkurencyjność Polski...* 2010, s. 567]. Inną z form jest kategoryzacja ze względu na wielkość i siłę przetargową na światowych rynkach, tj. podział krajów na małe i duże. Podstawowym kryterium podziału są naturalne ograniczenia rozwojowe, które w konsekwencji wiążą się z większą zależnością sukcesu mniejszych krajów od integracji w ramach gospodarki globalnej i w rezultacie koniecznością większej otwartości gospodarczej [Castello i Ozawa 2000].

Wiele spektakularnych sukcesów doby globalizacji przypadło w udziale właśnie mniejszym krajom. Za jeden z najważniejszych można uznać przykład Singapuru, który przytacza się jako symbol rozwoju opartego na umiejętnej integracji w ramach międzynarodowego podziału pracy [Blomqvist 2004, s. 26; Oziewicz 2007, s. 39].

Biorąc pod uwagę fakt, że Singapur nieprzerwanie zajmuje wysokie pozycje w światowych rankingach konkurencyjności [WEF 1990–2013; *IMD...* 1990–2013], za główny cel artykułu przyjęto prezentację wyników analizy zmierzającej do oceny czy całokształt międzynarodowych powiązań gospodarczych pozostaje główną siłą napędzającą gospodarkę Singapuru, czy też wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym, kraj ten rozbudował potencjał krajowy. Interesującym aspektem wydaje się przy tym analiza stopnia wpływu kryzysu finansowo-gospodarczego na potencjalne zmiany źródeł krajowej przewagi konkurencyjnej.

W celu ukazania ewentualnych zmian źródeł przewagi konkurencyjnej Singapuru badanie przeprowadzono w okresie 2007–2012 na podstawie uogólnionego podwójnego modelu przewag konkurencyjnych H. Moona, A. Rugmana i A. Verbeke [1998] w relacji do większej Korei Południowej. Wykorzystano dane statystyczne organizacji międzynarodowych na czele z International Labour Orga-

nization, UNIDO, OECD, World Economic Forum dla Global Competitiveness Report oraz UNCTAD.

2. Źródła przewagi konkurencyjnej małej gospodarki otwartej

Nie istnieje powszechnie akceptowana definicja „małej gospodarki otwartej” [O’Hagan 1991, Castello i Ozawa 1999, Bräutigam i Woolcock 2001]. W literaturze wyróżnić można kilka sposobów ujmowania jej istoty przy uwzględnieniu zestawu wyróżniających ją cech: w kontekście wielkości rynku wewnętrznego¹ w połączeniu ze stopniem międzynarodowej otwartości² oraz na gruncie teorii ekonomii, w odniesieniu do siły przetargowej³ na światowych rynkach.

W świetle powyższego można wnioskować, że w dobie postępującej globalizacji, w przypadku mniejszych krajów, modelowanie konkurencyjności jedynie przy uwzględnieniu wewnętrznych uwarunkowań, nie odzwierciedla wiernie rzeczywistości. Integracja w ramach gospodarki globalnej daje bowiem realną szansę „obejścia” naturalnych wewnętrznych ograniczeń i zaistnienia w ten sposób na arenie międzynarodowej [Castello i Ozawa 1999, s. 11–12, 18].

Wraz z rozwojem badań nad konkurencyjnością dostrzeżono, że przestrzeń i ekonomiczny potencjał państwa są elementami, które należy uwzględnić w rozważaniach nad źródłami przewagi konkurencyjnej [Pitelis 2008]. Według modelu diamentu Portera [1990] naturalne ograniczenia mniejszych gospodarek wiążą się z gorszymi możliwościami firm z tych krajów w budowie przewagi konkurencyjnej.

Ograniczona wielkość i złożoność rynku wewnętrznego potencjalnie wpływają na gorsze możliwości podziału pracy oraz mniejszą efektywność wykorzystania

¹ Rozmiar rynku wewnętrznego jest pojęciem względnym. Częstym wyznacznikiem jest tu wielkość populacji kraju, problemów dostarcza jednak wyznaczenie punktu odcięcia „małej gospodarki”. Według różnych ujęć to od 1,5 mln mieszkańców [Crowards 2002, World Bank 2000] do 5 mln [Castello i Ozawa 1999, s. 10].

² Ze względu na wewnętrzne ograniczenia podażowo-popytowe rozwój mniejszych krajów uzależniony jest od integracji w ramach międzynarodowego podziału pracy. Stąd mniejsze gospodarki są niejako „skazane” na wysoki stopień otwartości. „Otwartość” określa stan aktywnego udziału w międzynarodowym handlu towarami i usługami [Oziewicz 1998, s. 110], wiążąc się z mobilnością kapitału i zasobów pracy między granicami [Krugman 1997].

³ Jak zaznaczają S. Castello i T. Ozawa [1999, s. 10], mniejsze gospodarki niekoniecznie muszą charakteryzować się niskimi wartościami PKB *per capita*. „Jednak nawet gdy osiągają dobre wyniki gospodarcze, pozostają relatywnie nieznacznymi graczami na światowych rynkach, nie dysponując dużą siłą przetargową”. To właśnie ograniczona siła ekonomiczna jest w modelowym ujęciu teorii ekonomii podstawową cechą małej gospodarki. Definiowana jest ona najczęściej jako: biorca ceny eksportowanych dóbr oraz poziomu stóp procentowych [Grossman i Helpman 1991].

czynników produkcji [Gal 2003, s. 14–15]. Uboższe rezerwy kapitałowe znajdują odbicie w niższych wydatkach państwowych na B+R, edukację i infrastrukturę technologiczną [Castello i Ozawa 1999, s. 11–12]. W kategorii warunków popytowych mniejsze gospodarki również napotykają ograniczenia zarówno w odniesieniu do wielkości, jak i jakości popytu. Mniejszy kraj to ponadto potencjalnie mniej firm, a więc mniej zacięta walka konkurencyjna. Według M.E. Portera sytuacja ta nie stymuluje zwiększania produktywności.

W wielu badaniach empirycznych [Cartwright 1993, Dunning 1993, Hodgetts 1993] dowiedziono jednak, że wiele mniejszych gospodarek – w myśl M.E. Portera, skazywanych na niepowodzenie w globalnej walce konkurencyjnej, odniosło znaczące sukcesy.

Wobec braku uniwersalności koncepcji M.E. Portera zwrócono uwagę na konieczność stworzenia modelu lepiej oddającego specyfikę małej gospodarki otwartej. Spośród modeli alternatywnych za najbardziej uniwersalny uznaje się uogólniony podwójny diament przewag konkurencyjnych H. Moona, A. Rugmana i A. Verbeke [1998]. Autorzy zwrócili uwagę, że powiązania w ramach gospodarki światowej (w skali mikro- i makroekonomicznej) w tak dużym stopniu determinują szanse powodzenia mniejszych krajów na arenie międzynarodowej, że ich całokształt powinien zostać ujęty w modelu jako siła „rozszerzająca” krajowy diament. Powyższe argumenty zintegrowano w formie „uogólnionego podwójnego modelu diamentu” (por. rys. 1).

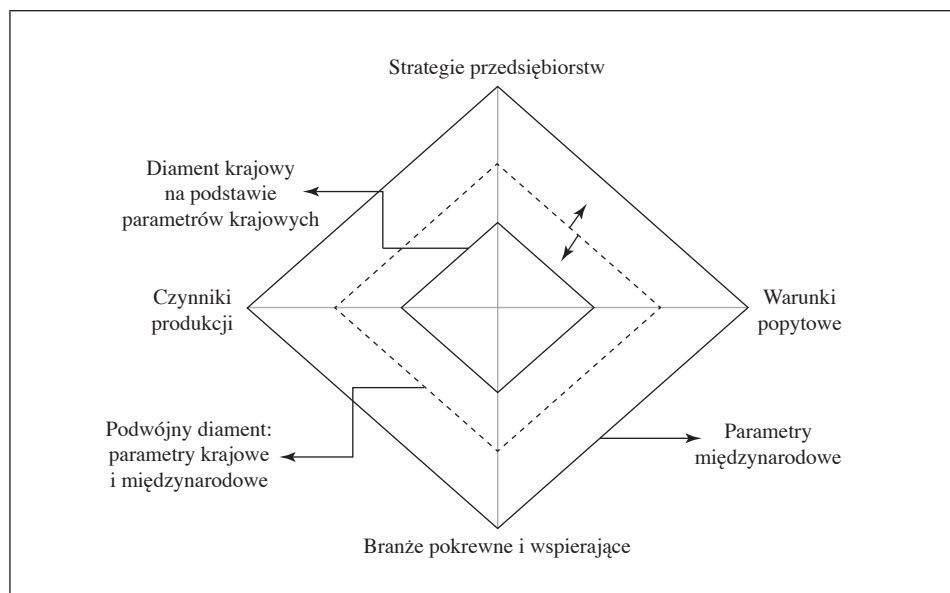
Podwójny diament ukazuje rolę powiązań ze środowiskiem zewnętrznym i jest wypadkową diamentu krajowego i parametrów międzynarodowych. Konstrukcja ta odzwierciedla fakt, że mniejsze kraje budują pozycję konkurencyjną nie tylko opierając się na elementach wewnętrznych, ale ponadto wykorzystują szeroko rozumiane powiązania ze światem zewnętrznym. Różnica wielkości diamentu krajowego i podwójnego ukazuje, w jak dużym stopniu całokształt międzynarodowych interakcji wpływa na konkurencyjność badanej gospodarki [Moon, Rugman i Verbeke 2000, s. 116–117].

W celu oceny w jak dużym stopniu internacjonalizacja wpłynęła na kształtowanie źródeł przewagi konkurencyjnej gospodarki singapurskiej krajowe i podwójne diamenty wykreślono w relacji do większego sąsiada – Korei Południowej.

W prezentowanym badaniu do wyliczenia wartości wskaźników dla każdego z elementów diamentu (zarówno krajowego, jak i międzynarodowego) zastosowano metodę przyjętą przez H. Moona, A. Rugmana oraz A. Verbeke [1998, 2000]⁴.

⁴ W porównaniach czynników przewagi konkurencyjnej dwóch gospodarek (mniejszego Singapuru i większej Korei Południowej), maksymalną wartość wskaźnika 100 przyznano krajowi, który wykazał się wyższą wartością, natomiast wartość relatywną (wyrażoną w procentach) przyznano krajowi wykazującemu niższą wartość. Jeśli na jeden wskaźnik składały się dwa (lub więcej) ele-

Pewnych problemów przysparzał przy tym dobór zmiennych dla poszczególnych elementów diamentu. Inspirację zaczerpnięto z oryginalnej koncepcji uogólnionego podwójnego diamentu. Wykorzystano ponadto propozycje przedstawione w opracowaniach D. Liu i H. Hsu [2009] dla Korei i Tajwanu, C. Postelnicu i I. Ban [2010] dla Rumunii oraz E. Molendowskiego i M. Żmudy [2013] dla krajów Grupy Wyszehradzkiej.

Rys. 1. Uogólniony podwójny diament przewag konkurencyjnych

Źródło: [Moon, Rugman i Verbeke 2000, s. 116].

Zaznaczyć należy w tym miejscu za autorami modelu diamentu, że analiza ta nie ma na celu wyczerpującego przedstawienia czynników determinujących konkurencyjność Singapuru; przyjęte zmienne przedstawiają diamenty jedynie w sposób szacunkowy. Mogą być jednak traktowane jako „swego rodzaju indykatork stopnia umiędzynarodowienia gospodarki” [Moon, Rugman i Verbeke 2000, s. 127]. W tabeli 1 zestawiono przyjęte w badaniu wskaźniki.

menty, połowę (lub odpowiednio więcej) ciężkości przyznano każdemu z elementów składowych. Podwójny diament, ukazujący rolę powiązań ze środowiskiem zewnętrznym, wyznaczono jako wypadkową diamentu krajowego i międzynarodowego [Moon, Rugman i Verbeke 2000, s. 116–117].

Tabela 1. Wskaźniki narodowej przewagi konkurencyjnej małej gospodarki otwartej wykorzystane do wyznaczenia diamentu na poziomie krajowym i międzynarodowym

Wskaźniki przewagi konkurencyjnej na podstawie diamentu krajowego	Wskaźniki przewagi konkurencyjnej na podstawie diamentu międzynarodowego
Czynniki produkcji	
Podstawowe: Współczynnik aktywności zawodowej (% w grupie wiekowej 15–64) Średnie wynagrodzenie roczne brutto w przemyśle (USD, ceny bieżące)	Podstawowe: Skumulowana wartość odpływu BIZ (% PKB)
Zaawansowane: Liczba zatrudnionych w działalności B+R (na 1 000 zatrudnionych) Wydatki na działalność B+R (% PKB) Liczba patentów przyznanych podmiotom krajowym (na 1 000 mieszkańców)	Zaawansowane: Skumulowana wartość napływu BIZ (% PKB) Wskaźnik transferu technologii dzięki BIZ ^a Liczba patentów przyznanych podmiotom krajowym (na 1 000 mieszkańców)
Warunki popytowe	
Wielkość populacji (w mln) PKB <i>per capita</i> (USD, ceny bieżące) Wielkość rynku wewnętrznego ^a	Wartość eksportu dóbr i usług (% PKB)
Zróżnicowanie	
Odsetek populacji z wyższym wykształceniem Wskaźnik „wyrafinowania” konsumentów ^a	Wielkość eksportu <i>high-tech</i> (% całkowitego eksportu)
Przemysły wspierające	
Wskaźnik stopnia rozwoju klastrów ^a Wskaźnik dostępności lokalnych dostawców ^a Wskaźnik jakości lokalnych dostawców ^a Wskaźnik jakości infrastruktury drogowej ^a Wskaźnik jakości infrastruktury kolejowej ^a Wskaźnik jakości krajowych instytucji badawczych ^a	Wskaźnik jakości infrastruktury lotniczej ^a Wskaźnik efektywności procedur celnych ^a Liczba dni potrzebnych do wyeksportowania dóbr z kraju Koszt połączenia telefonicznego do USA (EUR za 10 min połączenia)
Strategia i rywalizacja	
Wskaźnik intensywności lokalnej konkurencji ^a Wskaźnik natury przewagi konkurencyjnej firm krajowych ^a	Wskaźnik obecności kapitału zagranicznego ^a Wskaźnik barier w dostępie towarów zagranicznych na rynek lokalny ^a

^a dane zaczerpnięte z World Competitiveness Report [2006–2012].

Źródło: opracowanie na podstawie [Moon, Rugman i Verbeke 2000, s. 119–121; Liu i Hsu 2010, s. 163; Molendowski i Żmuda 2013].

3. Singapur – najbardziej konkurencyjny z azjatyckich tygrysów?

Singapur jest ciekawym przykładem sukcesu opartego z jednej strony na wykorzystaniu szansy związanej z postępem globalizacji [Cantwell 1995, s. 52–53; Wysokińska 2001; Paus 2012; Garelli 2012, s. 492], z drugiej na czerpaniu korzyści z rozwoju regionalnych powiązań gospodarczych [Oziewicz 2007].

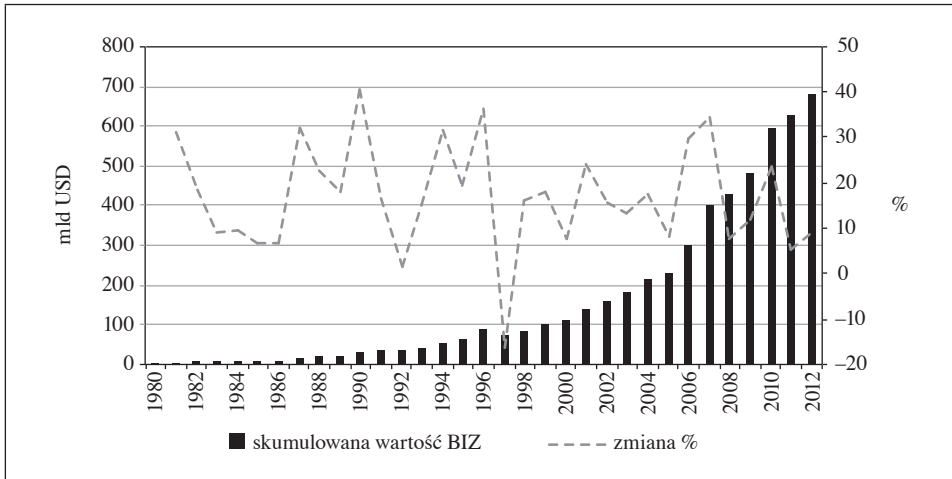
Singapur założony jako regionalna baza wojskowa i port przeładunkowy Imperium Brytyjskiego, wykorzystując strategiczne położenie na mapie świata wraz z nasileniem strumieni handlu w Azji Południowo-Wschodniej oraz powstaniem nowych form podziału pracy wzdłuż łańcucha wartości awansował do roli „bramy do Azji” dla korporacji międzynarodowych [Park 2006, s. 26; Henderson 2012, s. 70].

W przeciwieństwie do większości krajów „doganiających”, realizujących strategię wolnorynkową w myśl *Konsensusu waszyngtońskiego*, Singapur wcielił w życie model państwa rozwojowego [Wai-Chung 2005, s. 87] opartego na silnie scentralizowanych, hierarchicznych instytucjach [O’Riain 2004, s. 207; Sung 2006]. W odróżnieniu jednak od pozostałych „tygrysów”, ze względu na naturalne ograniczenia rozwojowe, w Singapurze postawiono na integrację w ramach gospodarki globalnej poprzez aktywną promocję⁵ napływu proekspozycyjnych BIZ [Hock 1990, Vu 2011]. Wysiłki władz znalazły odzwierciedlenie w stworzeniu na terenie Singapuru jednego z najdogodniejszych środowisk dla rozwoju konkurencyjnych firm, według rankingów wolności ekonomicznej (Heritage Foundation) oraz konkurencyjności (WEF, IMD).

Cecha specyficzna modelu singapurskiego to realizacja selektywnej polityki przemysłowej, mającej na celu wypromowanie strategicznych sektorów przyszłości [Choy 2009, s. 2–3] oraz wykreowanie przewag komparatywnych w tych obszarach. Ze względu jednak na brak krajowego zaplecza badawczego konieczne okazało się pozyskanie zagranicznego kapitału, wiedzy i technologii [Vu 2011, s. 317]. Korporacje chętnie korzystały z udogodnień inwestycyjnych, przemieniając stopniowo Singapur w regionalne centrum produkcyjne i serwisowe [Blomqvist 2004, s. 25–26].

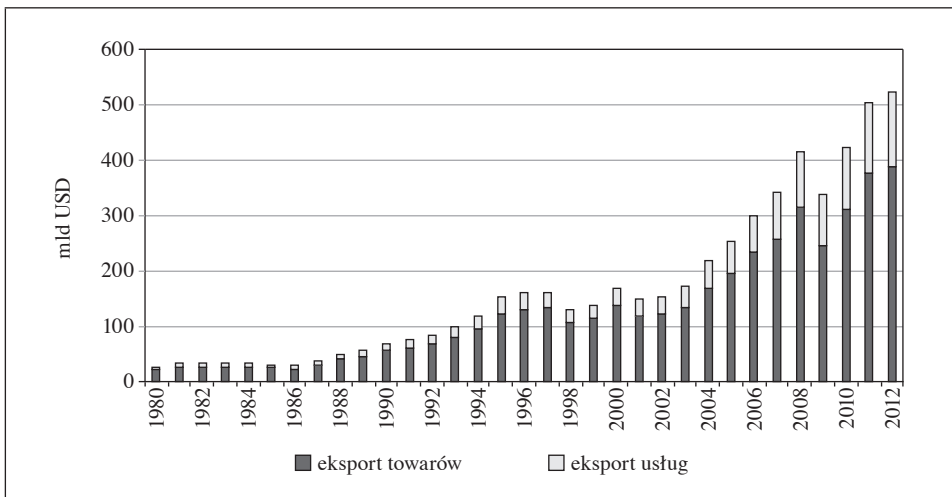
Strategia ta znalazła odbicie w napływie BIZ (rys. 2), które z kolei przełożyły się na wzrost udziału Singapuru w światowym handlu (rys. 3), ze szczególną rolą eksportu usług [Anwar 2008] oraz towarów wysokich technologii [Wysokińska 2001].

⁵ Inwestorom zapewniono szerokie wsparcie ze strony agencji Economic Development Board oraz ulgi podatkowe ze stopniowo obniżaną stopą podatku korporacyjnego: z 40% w 1986 r. do 17% w 2012 r. [Internal Revenue... 2013]. Ważną rolę odegrało partnerstwo społeczne między związkami zawodowymi, inwestorami a rządem [Yeung 2003, s. 13].

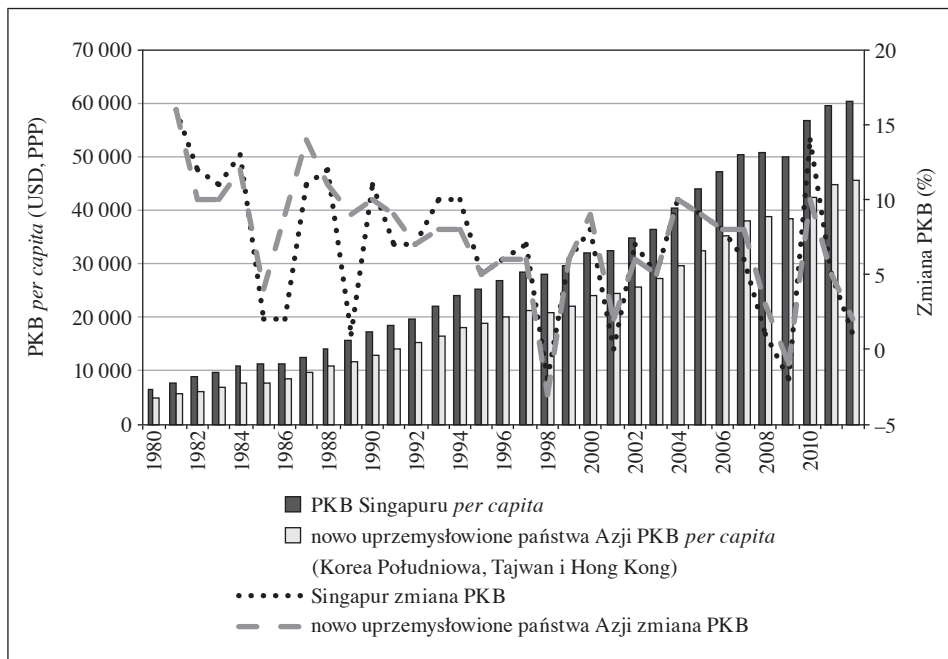
Rys. 2. Wartość skumulowanych BIZ w Singapurze w latach 1980–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie UNCTAD statistics, <http://unctadstat.unctad.org> (dostęp: 15.06.2014).

Rys. 3. Rozwój singapurskiego eksportu w latach 1980–2012 w mld USD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UNCTAD statistics, <http://unctadstat.unctad.org> (dostęp: 15.06.2014).

Rys. 4. Zmiany PKB *per capita* (PPP) w Singapurze na tle pozostałych nowo uprzemysłowionych państw Azji w latach 1980–2012

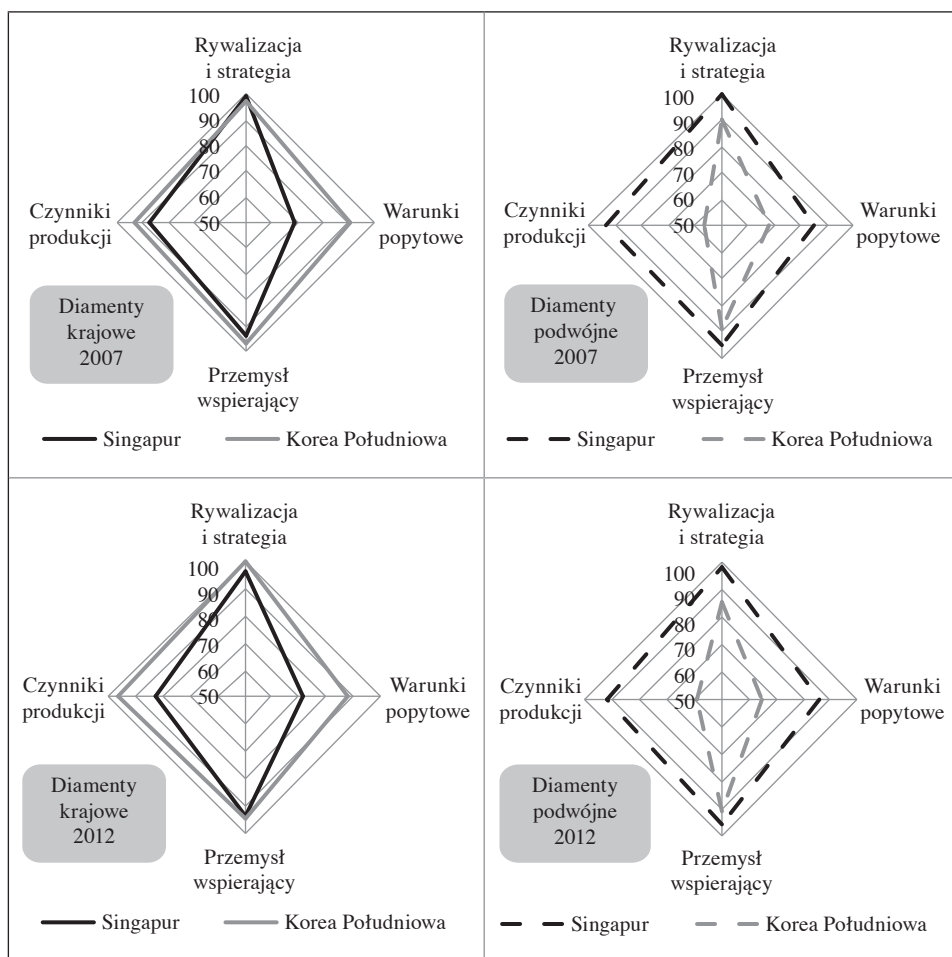
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMF, World Economic Outlook Database, <https://www.imf.org/external> (dostęp: 15.06.2014).

Awans Singapuru na inwestycyjnej i handlowej mapie świata znalazł przełożenie na szybki wzrost gospodarczy. Jak ukazują dane zestawione na rys. 4, również w zestawieniu z pozostałymi „tygrysami” wyniki Singapuru przedstawiają się imponująco. Duży stopień otwarcia gospodarki to z jednej strony szansa rozwojowa, z drugiej zagrożenie stabilności w warunkach międzynarodowego kryzysu. Dane na rys. 2–4 mogą być potwierdzeniem, że w odróżnieniu od innych małych, silnie zglobalizowanych gospodarek (np. Irlandia, Islandia), Singapur po przejściowych kłopotach w 2009 r. już rok później wrócił na ścieżkę szybkiego wzrostu.

W tym kontekście za interesujące zadanie badawcze uznano prześledzenie źródeł singapurskiej przewagi konkurencyjnej. Przyjęto założenie, że w celu utrzymania długookresowego wzrostu również Singapur stopniowo powinien rozbudowywać zdolności krajowe, stymulując rozwój wewnętrznych filarów konkurencyjności.

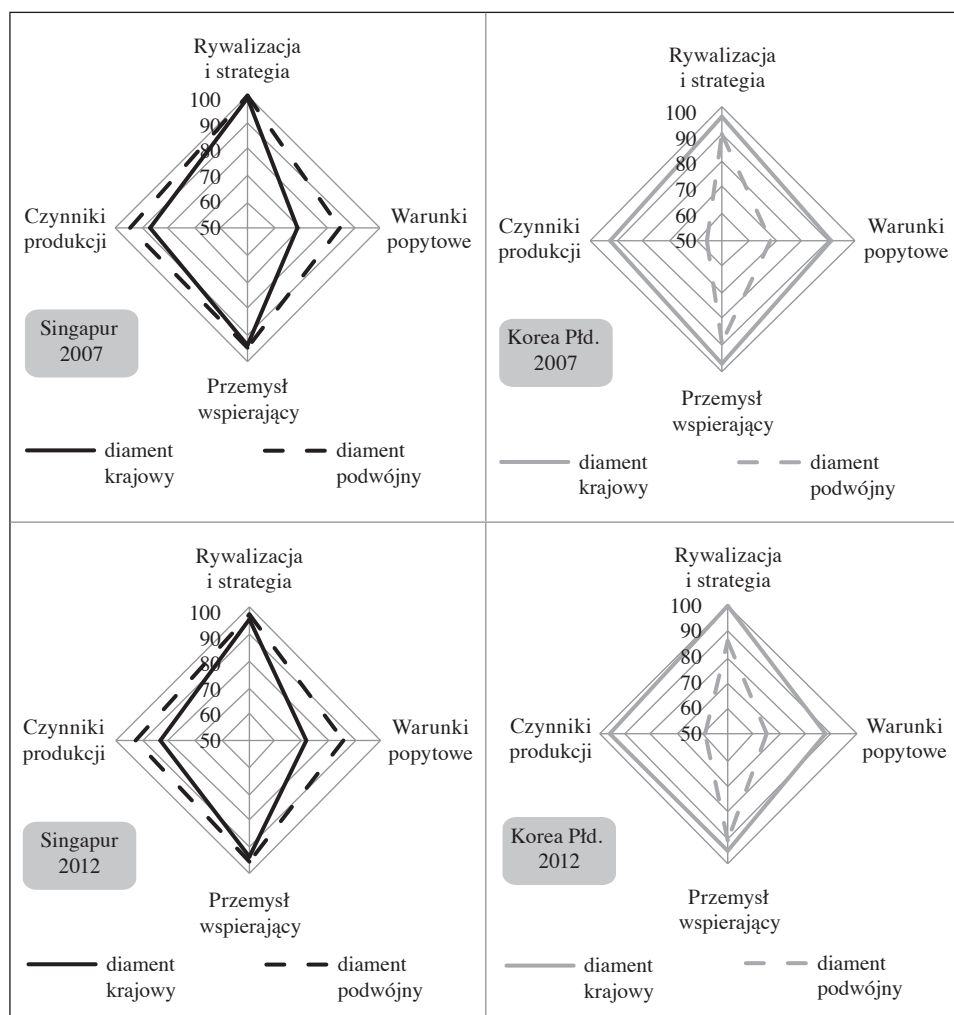
4. Źródła przewagi konkurencyjnej gospodarki singapurskiej w latach 2007 i 2012

Analiza porównawcza diamentów dla Singapuru i Korei Południowej (por. rys. 5) pozwoliła stwierdzić, że gospodarka singapurska w budowie przewagi konkurencyjnej bardziej opierała się na powiązaniach międzynarodowych i integracji w ramach struktur globalnych niż gospodarka jej większego sąsiada.

Rys. 5. Porównanie źródeł przewag konkurencyjnych Singapuru i Korei Południowej
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WEF, UNCTAD, UNIDO, ILO, OECD.

Biorąc pod uwagę jedynie krajowe fundamenty przewagi konkurencyjnej, Korea Południowa była bardziej konkurencyjna od Singapuru. Warto jednak podkreślić, że w odróżnieniu od rezultatów uzyskanych przez H. Moona, A. Rugmana i A. Verbeke [1998] z wyników prezentowanego badania przeprowadzonego dla lat 2007 i 2012 wynika, że różnica między analizowanymi krajami w powierzchni diamentów na poziomie krajowym nie jest tak znaczna. Wyniki te prowadzą do konkluzji, że Singapur w ostatnich latach w sposób znaczny rozbudował krajowe podstawy konkurencyjności.

Rys. 6. Internacjonalizacja a źródła przewagi konkurencyjnej Singapuru i Korei Płd.
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WEF, UNCTAD, UNIDO, ILO, OECD.

Na rys. 6 widać wyraźnie, że w przypadku mniejszej gospodarki singapurskiej, czynniki zewnętrzne nadal „rozszerzały” powierzchnię diamentu, rozbudowując w efekcie podstawy, na których opierała się konkurencyjność podmiotów działających na ich terenie.

Prawidłowość ta obecna była we wszystkich elementach diamentu, w szczególności sposób uwidaczniając się w obszarze warunków popytowych. Interesujący aspekt to niewielkie dysproporcje między wynikami Singapuru na poziomie krajowym i międzynarodowym w odniesieniu do czynników produkcji, różnych rodzajów przemysłu wspierającego oraz rywalizacji. Prowadzi to do konkluzji: nawet gdy mała gospodarka zbuduje wielopoziomowe systemy wsparcia dla rozwoju innowacyjnego przemysłu, niewielki popyt wewnętrzny zawsze pozostanie elementem ograniczającym krajową konkurencyjność.

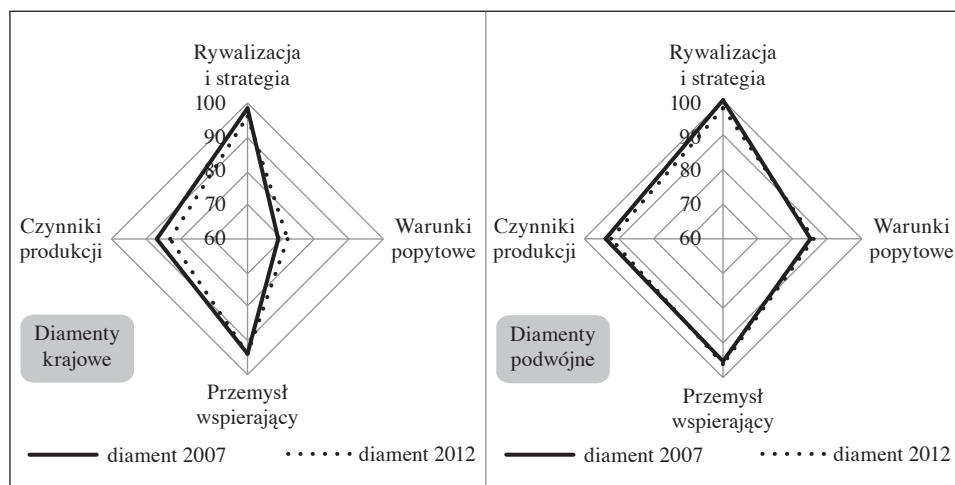
Cechy charakteryzujące małe gospodarki otwarte, tj. niewielki popyt wewnętrzny oraz ograniczone zasoby zmniejszają szanse firm z Singapuru na budowę silnej przewagi konkurencyjnej. Można zauważyć, że po włączeniu do analizy również czynników zewnętrznych dzięki dużej skali eksportu Singapur uzyskał dostęp do nowych rynków zbytu, co pozwoliło ominąć wewnętrzne ograniczenia popytowe. Problem niewystarczających zasobów znalazł rozwiązanie w przepływach bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Szczególną rolę odegrał przy tym napływ BIZ oraz towarzyszący im transfer wiedzy i technologii, rozszerzając diament przewag konkurencyjnych w obszarze zaawansowanych czynników produkcji.

Do interesujących wniosków prowadzi analiza danych zestawionych na rys. 7, gdzie oddzielnie zestawiono singapurskie diamenty krajowe i podwójne, wykreślone dla lat 2007 i 2012.

Można stwierdzić, że w obu wymiarach analizy, w odniesieniu do dostępności czynników produkcji, w 2012 r. Singapur odnotował słabsze wyniki niż w 2007 r., przy czym szczególnie wyraźna różnica uwidoczniła się w kontekście krajowym. Wynik ten przypisać należy przede wszystkim stagnacji poziomu wydajności pracy⁶ w Singapurze na tle silnej poprawy wydajności w Korei. Ponadto średnie wynagrodzenie brutto w przemyśle w analizowanym okresie w Singapurze wzrosło, podczas gdy w Korei zmalało. To między innymi przyczyniło się do osłabienia relatywnej konkurencyjności kosztowej Singapuru. Co jednak najistotniejsze dla długookresowych prognoz rozwojowych, w analizowanym okresie osłabiła się singapurska relatywna zdolność innowacyjna: obniżono wydatki na działalność badawczo-rozwojową (z 2,4% PKB w 2007 r. do 2,2% w 2012 r.,

⁶ Jest to zagadnienie bardzo często poruszane w analizach źródeł singapurskiego wzrostu gospodarczego [Vu 2011, s. 169; Wah 2012, s. 134; *IMD...* 2012, s. 10]. Problem stagnacji poziomu wydajności pracy wynika w głównej mierze z dualnej struktury gospodarki Singapuru, mającej swe źródło w napływie niskokwalifikowanych, tanich pracowników z państw ościennych. Wzrost gospodarczy przypisuje się dlatego wzrostowi zatrudnienia, a nie poprawie wydajności pracy.

w kontekście znaczącego wzrostu nakładów koreańskich, odpowiednio z 3,2% w 2007 r. do 4% w 2012 r. [Main Science... 2013]). W Korei miał miejsce również szybszy przyrost zatrudnienia w działalności B+R.

Rys. 7. Porównanie diamentów krajowych i podwójnych Singapuru w latach 2007 i 2012
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WEF, UNCTAD, UNIDO, ILO, OECD.

Na poziomie międzynarodowym w odniesieniu do przepływu czynników produkcji (w formie BIZ) nie zanotowano większych wahań, jednak osłabienie krajowych źródeł przewagi konkurencyjnej wpłynęło w konsekwencji na gorsze rezultaty również w wymiarze podwójnego diamentu.

Sytuacja wyglądała odwrotnie w odniesieniu do warunków popytowych: w okresie 2007–2012 w Singapurze nastąpiło nieznaczne relatywne polepszenie na poziomie krajowym. Przypisać to można szybkiemu wzrostowi PKB *per capita* oraz stopniowemu wyrównywaniu dużych nierówności społecznych, co przyczyniło się do wyższych wydatków konsumentów krajowych. Dla pozostałych elementów, tj. diamentu rywalizacji i strategii oraz rodzajów przemysłu wspierającego, nie zanotowano większych zmian, przy czym zaznaczyć należy, że w obu kategoriach Singapur od lat odnotowuje bardzo dobre wyniki.

5. Podsumowanie

W świetle wyników przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że mała, peryferyjna gospodarka, dzięki skrupulatnie realizowanej strategii rozwojowej, ma realną szansę przezwyciężenia naturalnych barier rozwojowych, jeśli w konse-

kwentny, zaprogramowany sposób wykorzysta szansę związaną z postępowaniem globalizacji i regionalizacji.

Przykład Singapuru ukazuje, że budowa stabilnej pozycji na arenie międzynarodowej nie może opierać się jednak jedynie na podstawach zewnętrznych. Zwrócono uwagę, że w celu utrzymania pozycji na długookresowej ścieżce wzrostu, obok wykorzystywania sieci powiązań w ramach gospodarki globalnej, konieczna jest stopniowa rozbudowa krajowego filaru konkurencyjności. Dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju w długim okresie nieodzowna jest poprawa potencjału krajowego, przede wszystkim wsparcia lokalnych przedsiębiorstw, inwestycji w kapitał ludzki oraz stymulowania zdolności innowacyjnej. Ponadto podnoszenie efektywności pracy oraz stymulowanie innowacyjności przekłada się równocześnie na rosnącą atrakcyjność lokalizacji dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych z obszaru wysokich technologii.

Literatura

- Anwar S., Sam C.Y. [2008], *Services Sector Growth in Singapore*, „Singapore Management Review”, vol. 30, nr 2.
- Blomqvist H.C. [2004], *Explaining Trade Flows of Singapore*, „Asian Economic Journal”, vol. 18, nr 1, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8381.2004.00180.x>.
- Bräutigam D., Woolcock W. [2001], *Small States in a Global Economy: The Role of Institutions in Managing Vulnerability and Opportunity in Small Developing Countries*, WIDER Discussion Paper, nr 2001/37.
- Cantwell J. [1995], *Multinational Corporations and Innovative Activities: Towards a New, Evolutionary Approach* [w:] *Technological Innovation, Multinational Corporations and New International Competitiveness: The Case of Intermediate Countries*, red. J. Molero, Harwood Academic Publishers, Madrid.
- Cartwright W. [1993], *Multiple Linked „Diamonds” and the International Competitiveness of Export-dependent Industries: The New Zealand Experience*, „Management International Review”, vol. 33, nr 2.
- Castello S., Ozawa T. [1999], *Globalization of Small Economies as a Strategic Behaviour in International Business*, Garland Publishing, London.
- Cho D., Moon H. [1998], *A Nation's International Competitiveness in Different Stages of Economic Development*, „Advances in Competitiveness Research”, vol. 6, nr 1.
- Choy K. [2009], *Trade Cycles in a Re-export Economy: The Case of Singapore*, Economic Growth Centre Working Paper Series, Nanzang Technological University, nr 905.
- Crowards T. [2002], *Defining the Category of ‘Small’ States*, „Journal of International Development”, vol. 14, nr 2, <http://dx.doi.org/10.1002/jid.860>.
- Daszkiewicz N. [2008], *Konkurencyjność. Poziom makro, mezo i mikro*, PWN, Warszawa.
- Dunning J.H. [1993], *Internationalizing Porter's Diamond*, „Management International Review”, vol. 33, nr 2.
- Gal M.S. [2003], *Competition Policy for Small Market Economies*, Harvard University Press, Harvard.

- Garelli S. [2008], *Competitiveness 20 Years Later* [w:] *IMD World Competitiveness Yearbook*, IMD, Lausanne.
- Grossman G., Helpman E. [1991], *Innovation and Growth in the Global Economy*, MIT Press, Cambridge, MA.
- Henderson J. [2012], *Planning for Success: Singapore, the Model City-state?*, „Journal of International Affairs”, vol. 65, nr 2.
- Heritage Foundation, *Index of Economic Freedom*, New York, roczniki 2000–2012.
- Hock O.C. [1990], *Development Strategies, Economic Performance, and Relations with the United States: Singapore's Experience*, „Journal of Asian Economics”, vol. 1, nr 1, [http://dx.doi.org/10.1016/1049-0078\(90\)90008-o](http://dx.doi.org/10.1016/1049-0078(90)90008-o).
- Hodgetts R. [1993], *Porter's Diamond Framework in a Mexican Context*, „Management International Review”, vol. 33, nr 2.
- IMD World Competitiveness Yearbook* [1990–2013], IMD, Lausanne, roczniki 1990–2013.
- Internal Revenue Authority of Singapore IRAS* [2013], <http://www.iras.gov.sg> (dostęp: 22.05.2013).
- Jagiello E. [2008], *Strategiczne budowanie konkurencyjności gospodarki*, Poltext, Warszawa.
- Konkurencyjność Polski na tle zmian gospodarczych w krajach OECD. Ewolucja znaczenia czynników konkurencyjności* [2010], red. W. Bieńkowski, M. Weresa, M. Radło, SGH, Warszawa.
- Krugman P. [1997], *Good News from Ireland: A Geographical Perspective* [w:] *International Perspectives on the Irish Economy*, red. A. Grey, Indecon, Dublin.
- Krugman P.R. [1996], *Making Sense of the Competitiveness Debate*, „Oxford Review of Economic Policy”, vol. 12, nr 3, <http://dx.doi.org/10.1093/oxrep/12.3.17>.
- Kuan Yew L. [2000], *From Third World to First: The Singapore Story, 1965–2000*, Harper, New York.
- Liu D., Hsu H. [2009], *An International Comparison of Empirical Generalized Double Diamond Approaches to Taiwan and Korea*, „Competitiveness Review: An International Business Journal”, vol. 19, nr 3, <http://dx.doi.org/10.1108/10595420910962043>.
- Main Science and Technology Database OECD* [2013], <http://www.oecd.org> (dostęp: 22.05.2013).
- Misala J. [2011], *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa.
- Molendowski E., Żmuda M. [2013], *Changes in Competitiveness among the Visegrad Countries after Accession to the European Union: A Comparative Analysis Based on a Generalized Double Diamond Model*, „Comparative Economic Research”, vol. 16, nr 4.
- Moon H., Rugman A., Verbeke A. [1998], *A Generalized Double Diamond Approach to International Competitiveness of Korea and Singapore*, „International Business Review”, vol. 7, nr 3, [http://dx.doi.org/10.1016/s0969-5931\(98\)00002-x](http://dx.doi.org/10.1016/s0969-5931(98)00002-x).
- Moon H., Rugman A., Verbeke A. [2000], *Extended Model: The Generalized Double Diamond Model* [w:] *From Adam Smith to Michael Porter*, Asia-Pacific Business Series, vol. 2, World Scientific, Singapore.
- O'Hagan J.W. [1991], *The Economy of Ireland: Policy and Performance of Small European Country*, IMI, Dublin.
- O'Riain S. [2004], *The Politics of High Tech Growth: Developmental Network States in the Global Economy*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Olczyk M. [2008], *Konkurencyjność. Teoria i praktyka*, CeDeWu, Warszawa.

- Oziewicz E. [1998], *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w rozwoju gospodarczym krajów Azji Południowo-Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Oziewicz E. [2007], *Dylematy rozwoju gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Park D. [2006], *Foreign Direct Investment and Corporate Taxation: Overview of the Singaporean Experience*, referat na sympozjum „International Symposium on FDI and Corporate Taxation: Experience of Asian Countries and Issues in the Global Economy”, Tokyo, 17–18 lutego.
- Paus E. [2012], *Confronting the Middle Income Trap: Insights from Small Latecomers*, „Studies in Comparative International Development”, vol. 47, nr 2, <http://dx.doi.org/10.1007/s12116-012-9110-y>.
- Pitelis C.N. [2008], *The Sustainable Competitive Advantage and Catching up Nations: FDI, Clusters and Liability (Asset) of Smallness*, Conference on Dynamic Regions in Knowledge-driven Economy: Lessons and Implications for the European Union – Dynerg, Brussels November.
- Porter M.E. [1990], *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York.
- Postelnicu C., Ban I. [2010], *Some Empirical Approaches of the Competitiveness' Diamond – the Case of Romanian Economy*, „The Romanian Economic Journal”, vol. 13, nr 36.
- Rugman A., D'Cruz J. [1993], „Double Diamond” Model of International Competitiveness: The Canadian Experience, „Management International Review”, vol. 33, nr 2.
- Sung J. [2006], *Explaining the Economic Success of Singapore*, Edward Elgar, Northampton.
- Vu K.M. [2011], *Sources of Singapore's Economic Growth, 1965–2008: Trends, Patterns and Policy Implications*, „ASEAN Economic Bulletin”, vol. 28, nr 3, <http://dx.doi.org/10.1355/ae28-3c>.
- Wah T. [2012], *Singapore's Rising Income Inequality and a Strategy to Address It*, „ASEAN Economic Bulletin”, vol. 29, nr 2.
- Wai-Chung Yeung H. [2005], *Institutional Capacity and Singapore's Developmental State: Managing Economic [w:] Globalization and Economic Security in East Asia: Governance and Institutions*, red. H. Nasadurai, Routledge, London.
- WEF [1990–2013], *Global Competitiveness Report*, Geneva, roczniki 1990–2013.
- Weresa M.A. [2008], *Definicje, determinanty oraz sposoby pomiaru konkurencyjności krajów [w:] Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, „Prace i Materiały” nr 284, SGH, Warszawa.
- World Bank [2000], *Small States: Meeting Challenges in the Global Economy*, World Bank Joint Task Force on Small States, Washington.
- Wysokińska Z. [2001], *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, PWN, Warszawa.
- Yeung H. [2003], *Managing Economic In(security) in the Global Economy: Institutional Capacity and Singapore's Developmental State*, materiały konferencyjne nt. „Globalization and Economic Security in East Asia: Governance and Institutions”, 11–12 September 2003, Institute of Defence and Strategic Studies, Nanyang Technological University, Singapore.

Sources of Competitive Advantage of a Small Open Economy in the Era of Global Interconnections – Singapore in the Years 2007–2012

(Abstract)

Assuming that the competitive advantage of a small open economy does not have to rely solely on favourable domestic conditions, but can be generated as a result of its inclusion in the network of international connections, the article investigates the role of international economic interdependencies in shaping the long-term competitiveness of Singapore. An attempt has been made to determine whether internationalisation remains the main driving force for Singapore's economy, or whether together with socio-economic development, the country has expanded its domestic competitive potential. In order to show the impact of the financial and economic crisis on the changes to domestic sources of Singapore's competitive advantage, the study was conducted for the period 2007–2012, employing a generalised double diamond model.

In light of the results of the analysis, it was found that thanks to the precisely executed strategy of strong international integration, a small economy has a chance to overcome its natural development constraints. However, it has to be stressed that in order to remain on the growth path, it is necessary for a strongly globalised economy to gradually expand the domestic pillars of national competitiveness, mainly by improving efficiency and stimulating innovation. These changes additionally enhance national long-term competitiveness by increasing the attractiveness of the location for inflows of high-tech foreign direct investment.

Keywords: national competitiveness, small open economy, globalisation, generalised double diamond of competitive advantage.